

Hygiëne- en kledingvoorschrift CSA/CSD

Een SVN veldnorm opgesteld in samenwerking met de VDSMH en VHIG, bedoeld voor de centrale sterilisatie afdeling en de afdeling flexibele scopen reiniging en desinfectie.

Opgesteld januari 2017
Herziening november 2021
Geaccordeerd door SVN, VDSMH en VHIG maart 2022

Voorwoord

Het bestuur van SVN heeft aan de voormalige werkgroep die de veldnorm “Hygiëne- en kledingvoorschrift” in 2017 heeft opgesteld, gevraagd om deze richtlijn te herzien en te voorzien van de nieuwste inzichten. De werkgroep is opnieuw samengesteld waarbij er getracht is om deze veldnorm in een breder perspectief op te stellen. Hierin participeren de beroepsverenigingen VDSMH en VHIG.

Dit document is opgesteld met medewerking van:

Deelnemer	Vertegenwoordigt	Functie	Organisatie
S. Oostveen	SVN (voorzitter)	DSMH/DSRD/DI	Amsterdam UMC
H. Leeuw	VDSMH	DSMH	Antonius ziekenhuis
G. Jansen	VDSMH	DSMH	Clinium B.V./Flevo Ziekenhuis
R. Rots	SVN	Teamleider CSA	UMC Radboud
M. Srodzinski	VDSMH	DSMH	Amphia Ziekenhuis
M. Huis	SVN	Coördinator CSA	Bravis Ziekenhuis
N. Harens	VDSMH	DSMH/DSRD	Nij Smellinghe Ziekenhuis
T. Kerres		Operatieassistent	
J. de Geus	VDSMH	DSMH	UMC Utrecht
M. Isken	VHIG	DSMH/DSRD/DI	CWZ / kliniek Viasana
M. Tensen	VHIG	DSMH/DSRD/DI	Tensen en Nolte Infectiepreventie
L. van der Schaaf	VHIG	DSMH/DSRD/DI	Tergooi MC Ziekenhuis
M. Bruggeman	VDSMH	DSMH	Rijnstate Ziekenhuis
K. Koopman	SVN	MSMH	Rijnstate Ziekenhuis
S. van de Werken	VHIG	DI	Amsterdam UMC

Inhoud

1. Aanleiding / probleemstelling	4
2. Doel.....	4
3 Afbakening.....	4
4 Verklarende woorden- en afkortingenlijst.....	4
5. Persoonlijke hygiëne medewerkers.....	8
5.1 Persoonlijke hygiëne regels	9
6. Centrale Sterilisatie Afdeling (CSA)	9
6.1 Algemene kledingseisen voor de CSA.....	9
6.1.1 Dienstkleding schone ruimten.....	9
6.1.2 Dienstkleding vuile ruimten	10
6.1.3 Schoeisel	10
6.1.4 Haarbedekking.....	10
6.2 Vuile ruimte; desinfectieruimte CSA.....	11
6.2.1 Betreden vuile ruimte	11
6.2.2 Aandachtspunten tijdens werken in de vuile ruimte	11
6.2.3 Verlaten vuile ruimte.....	11
6.3 Schone ruimte(n); inpak-/ontladingsruimte CSA en steriele opslag CSA	12
6.3.1 Betreden schone ruimte.....	12
6.3.2 Verlaten schone ruimte	12
6.4 Bezoekers CSA.....	13
6.4.1 Algemeen	13
6.4.2 CSA gedefinieerde ruimten.....	13
7. Decentrale (centrale) endoscopen reiniging en desinfectie (SRD/CSD)	13
7.1 Algemene kledingseisen voor de decentrale SRD/CSD	13
7.1.1 Dienstkleding schone ruimten	13
7.1.2 Dienstkleding vuile ruimten	14
7.1.3 Schoeisel.....	14
7.1.4 Haarbedekking	14
7.2 Vuile ruimte; spoelruimte decentrale SRD/CSD	14
7.2.1 Betreden vuile ruimte	14
7.2.2 Aandachtspunten tijdens werken in de vuile ruimte	14
7.2.3 Verlaten vuile ruimte.....	15
7.3 Schone ruimte; decentrale SRD/CSD.....	15
7.3.1 Betreden schone ruimte.....	15
7.3.2 Verlaten schone ruimte	15
7.4 Bezoekers; Decentrale SRD/CSD.....	15
7.4.1 Algemeen.....	16
7.4.2 SRD/CSD gedefinieerde ruimten	16
8. Literatuur	16

1. Aanleiding / probleemstelling

Binnen een Centrale Sterilisatie Afdeling (CSA) worden medische hulpmiddelen zodanig bewerkt, dat het hulpmiddel steriel wordt en blijft tot het moment van (her)gebruik^{1,2}.

De uitvoering van werkzaamheden binnen de CSA brengt verschillende risico's met zich mee, zoals besmetting van de medewerker met micro-organismen wat uiteindelijk kan leiden tot ziekte^{3,4} of besmetting van behandelde medische hulpmiddelen. Dit laatste kan de patiëntveiligheid in gevaar brengen. Juiste hygiëne- en kledingvoorschriften zijn noodzakelijk en dragen bij aan de bescherming van de medewerker en het voorkomen van besmetting van behandelde medische hulpmiddelen.

Wet- en regelgeving m.b.t. kleding en bescherming van CSA/CSD/SRD medewerkers zit verweven in algemene regelgeving. In de Arbowetgeving^{5,6,7} staat vermeld, dat de arbeid die verricht wordt, geen nadelige gevolgen mag hebben voor de veiligheid en gezondheid van de medewerkers. In de WIP-richtlijnen ("persoonlijke hygiëne medewerker" en "persoonlijke beschermingsmiddelen"^{8,9}) en in de richtlijnen steriliseren en sterilititeit (B9100 basisinformatie reiniging en desinfectie van medische hulpmiddelen¹⁰) staan algemene kaders beschreven. Deze zijn niet specifiek genoeg voor toepassing binnen de CSA.

Met het opstellen van de veldnorm "Hygiëne- en kledingvoorschrift" in 2017, heeft SVN ervoor gezorgd dat er uniformiteit wordt verkregen in de wijze waarop er wordt gewerkt binnen de CSA. De reden hiervoor is zorg te dragen voor de bescherming van de medewerker tegen nosocomiale infecties, maar ook om te borgen dat het eindproduct steriel is. Om de kwaliteit van de veldnorm te borgen dient de norm elke 3 jaar te worden herzien of deze nog voldoet aan de nieuwste inzichten en ontwikkelingen.

2. Doel

Het opstellen van een eenduidig gefundeerd hygiëne- en kledingvoorschrift voor CSA/CSD/SRD medewerkers en bezoekers waardoor de medewerkers-, bezoekers- en patiëntveiligheid verhoogd wordt. Het voorschrift is toepasbaar voor alle werkplekken waar CSA werkzaamheden worden uitgevoerd.

3 Afbakening

Dit voorschrift richt zich op alle medewerkers en bezoekers die het CSA complex betreden en/of CSA werkzaamheden uitvoeren. Onder CSA werkzaamheden wordt verstaan het transporteren, (voor) reinigen, (de)monteren, desinfecteren, drogen, controleren, verpakken, steriliseren, vrijgeven en opslaan van reusable medische hulpmiddelen. Aangezien reiniging en desinfectie van flexibele endoscopen (SRD) binnen veel Nederlandse ziekenhuizen onder de CSA valt, zijn deze werkzaamheden en -ruimten ook in deze veldnorm opgenomen.

4 Verklarende woorden- en afkortingenlijst

Benaming	Omschrijving
Accessoire (kleding)	Sieraden, vest, sjaal, (oortjes van) multimedia spelers, keycords, tassen, mobiele telefoons en dergelijke ⁸ .
Ademhalingsbeschermingsmasker:	Een masker dat over de neus en de mond wordt gedragen en de lucht die wordt ingeademd filtert van deeltjes (partikels) van een bepaalde grootte. Het meest gebruikte masker in de gezondheidszorg is een disposable halfgelaatsmasker. Dit masker bestaat geheel uit filtermateriaal. Maskers voor hergebruik hebben een verwisselbaar filter. Verder verschillen ademhalings-beschermingsmaskers in de mate van filtratie, dit wordt uitgedrukt in Filtering Facepiece Partikel (FFP)⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG). • Het ademhalingsbeschermingsmasker dient te voldoen aan NEN-EN 149+A1.

Baardmasker	Wordt over de baard gedragen en bedekt daarmee de baard volledig. Beschermende baardbedekking verkleint de kans op overdracht van micro-organismen door uitval van haren en/of gezichtshuidschilfers of door het aanraken van de haren met besmette (gehandschoende) handen⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG). • Dient te voorkomen dat haren en huidpartikels van $\geq 1 \text{ Qm}$ (bacterie dragend) vrij komen. • Dient water afstotend te zijn als bescherming tegen het spatten van water en lichaamsvloeistoffen. • Dient bij voorkeur te voldoen aan NEN-EN 14126.
Beschermende hoofdbedekking	Wordt op het hoofd gedragen en bedekt het hoofdhaar volledig. Beschermende hoofdbedekking verkleint de kans op overdracht van micro-organismen door uitval van haren en/of hoofdhuidschilfers of door het aanraken van de haren met besmette (gehandschoende) handen⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG). • Dient te voorkomen dat haren en huidpartikels van $\geq 1 \text{ Qm}$ (bacterie dragend) vrij komen. • Dient water afstotend te zijn als bescherming tegen het spatten van water en lichaamsvloeistoffen. • Dient bij voorkeur te voldoen aan NEN-EN 14126.
Beschermend schort	Het beschermend schort is een schort dat over de dienstkleiding wordt gedragen met als doel verontreiniging van dienstkleiding en overdracht van micro-organismen via dienstkleiding te voorkomen⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG) • Is vocht ondoorlatend. • Heeft lange mouwen die goed afsluiten om de polsen en niet opstropen bij het aantrekken van handschoenen. <i>Bijvoorbeeld door duim insteek openingen aan de mouwen. De handschoenen kunnen dan aansluitend er overheen getrokken worden.</i> • Heeft een lengte tot minimaal aan de knie. • Dient bij voorkeur te voldoen aan de NEN-EN 14126. <i>Het betreft de volgende specifieke eisen uit de NEN-EN 14126: de weerstand tegen doordringing van bloed overdraagbare micro-organismen getest volgens: NEN-ISO 16603, klasse 3 van 6 (de test slaagt tot aan een hydrostatische druk van 3,5 kPa) en/of NEN-ISO 16604, klasse 2 van 6 (de test slaagt tot aan een hydrostatische druk van 1,75 kPa), bacteriële doordringing van vocht (NEN-ISO 22610) en</i>

	<i>doordringing van besmette vaste deeltjes (NEN-ISO 22612).</i>
CAS	Clean Air Suit
Chirurgisch mondneusmasker	Een masker dat over de neus en de mond wordt gedragen met als doel de lucht die wordt uitgeademd te filteren van deeltjes van een bepaalde grootte. Een chirurgisch mondneusmasker verkleint de kans op overdracht van micro-organismen (via secret) vanuit de neus en de mond van de medewerker naar (de omgeving van) de patiënt en het beschermt tegen zelfbesmetting doordat het masker voorkomt dat de medewerker de neus en mond (onbewust) aanraakt met de handen. De vochtwerende variant verkleint tevens de kans op overdracht van micro-organismen naar de mond en de neus van een medewerker door contact met lichaamsvochten. Een chirurgisch mond-neusmasker wordt ook wel een proceduremasker genoemd⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG). • Dient te voldoen aan NEN-EN 14683+C1. • Dient klasse IIR te zijn.
CSA	Centrale Sterilisatie Afdeling
CSD	Centrale scopen reiniging en desinfectie afdeling
DI	Deskundige Infectiepreventie
Dienstkleding	Door de instelling ter beschikking gestelde en onder de verantwoordelijkheid van de instelling gewassen kleding die tijdens werkzaamheden wordt gedragen¹². Eisen niet ruimte gebonden dienstkleding: • Dienstkleding voldoet aan de geldende WIP-richtlijnen "Persoonlijk hygiene medewerker"⁸ en "linnengoed"¹¹. • Wordt gewassen door een wasserij conform NEN-EN 14065 en NEN-ISO-9001+C1. Eisen ruimte (schone ruimten CSA) gebonden kleding: • Dienstkleding voldoet aan de geldende WIP-richtlijnen "preventie van postoperatieve wondinfecties"¹², "linnengoed"¹¹ en "Persoonlijk hygiene medewerker"⁸. • De direct omsluitende dienstkleding dient te voldoen aan NEN-EN 13795-2:2019. • Wordt gewassen door een wasserij conform NEN-EN 14065 en NEN-ISO-9001+C1.
DSMH	Deskundige Steriele Medische Hulpmiddelen
DSRD	Deskundige Scopen Reiniging en Desinfectie
Lichaamsvocht	Vloeibaar/vochtig humaan materiaal zoals bloed, urine, feces, braaksel, wondvocht, speeksel of neusvocht.
Medisch hulpmiddel	Een medisch hulpmiddel is een instrument, toestel of apparaat, een stof, software of ander artikel dat alleen of in combinatie wordt gebruikt ten behoeve van de diagnose, preventie, bewaking, behandeling of verlichting van ziekten, compensatie van verwondingen of van een handicap, onderzoek naar of wijziging van de anatomie of een fysiologisch proces en beheersing van de bevruchting. Voor verdere toelichting zie de MDR(2017/745/EU)/IVDR (en 2017/746/EU).

Oogbescherming	Een beschermingsmiddel dat voor de ogen wordt gedragen. Een oogbeschermingsmiddel, zoals bedoeld in deze veldnorm, verkleint de kans op overdracht van micro-organismen naar de oogslimvliezen en wordt ook wel 'spatbril' genoemd. Er zijn verschillende typen spatbrillen: een beschermende bril, een gelaatscherm/faceshield, een ruimzichtbril en een spatscherm dat is geïntegreerd met een chirurgisch mondneusmasker⁹. Eisen: • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG). • Dient te voldoen aan NEN-EN 166:2001. • Dient de oogkassen aan de zijkant af te dichten. <i>NB. Een gewone bril kan niet worden gebruikt als oogbescherming omdat deze niet voldoet aan NEN-EN 166: 2001 "Oogbescherming Specificaties" en de ogen onvoldoende bescherming geeft.</i>
Overjas	Een overjas is een beschermende jas die wordt gedragen over een scrub suit/CAS pak bij b.v. het verlaten van een schone ruimte/afdeling of bij bezoek in een vuile ruimte. De jas dient als bescherming van de scrub suit/CAS pak tegen vervuiling. De jas wordt gesloten gedragen is tot op de knieën en kan disposable of re-usable zijn. Als de overjas wordt gebruikt als re-usable, dient deze te worden gewassen bij een temperatuur van minimaal 60 °C. Bij het verlaten van de CSA/CSD/SRD dient er dagelijks een schone overjas aangetrokken te worden¹¹.
Persoonlijke hygiëne	Persoonlijke hygiëne betreft de hygiëne van medewerkers en bezoekers tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Hieronder wordt de snuit-, hoest-, toilet- en handhygiëne verstaan. Door overdracht van micro-organismen via (sieraden en kunstnagels aan) de handen, het haar, de kleding, mobiele communicatiemiddelen of mogelijk met micro-organismen besmet eten/drinken of door het niet (adequaat) uitvoeren van hoest-, snuit- of toilethygiëne of het verspreiden van een (actieve) infectie kunnen medewerkers infecties veroorzaken bij andere medewerkers of behandelde medische hulpmiddelen weer besmetten⁸. Eisen: • Er dient organisatie breed en op de CSA/CSD/SRD niveau beleid te zijn opgesteld. • Als leidraad kan de WIP richtlijn "Persoonlijke hygiëne medewerker" ⁸ worden gebruikt.
PBM	Persoonlijke beschermingsmiddel: Een uitrustingsstuk of -middel dat primair bedoeld is om door een medewerker of bezoeker te worden gedragen als bescherming tegen een of meer gevaren die een bedreiging kunnen vormen voor zijn gezondheid. PBM wordt op de CSA/CSD/SRD gebruikt om de kans op overdracht van micro-organismen van het vervuilde medisch hulpmiddel naar de medewerker of bezoeker te verkleinen. Er zijn verschillende typen persoonlijke beschermingsmiddelen: handschoenen, beschermende kleding, chirurgisch mondneusmasker, ademhalingsbeschermings-

	masker, oogbescherming (spatbril) en beschermende hoofdbedekking. Persoonlijke beschermingsmiddelen dienen te voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, normen en eisen⁹. Eisen: • Er dient organisatie breed en op CSA niveau een beleid te zijn opgesteld. • Als leidraad kan de WIP richtlijn “Persoonlijke beschermingsmiddelen” worden gebruikt (let op niet alle normen die hierin zijn beschreven, zijn de meest recente)⁹. • Heeft een CE-markering volgens de Europese richtlijn persoonlijke beschermingsmiddelen (2016/425/EEG).
Reinigingsruimte	Ruimten binnen de CSA en SRD/CSD waar gebruikte medische hulpmiddelen gereinigd en gedesinfecteerd worden ¹³ .
Ruimte gebonden dienstkleiding	Dienstkleiding die uitdrukkelijk bedoeld is om te worden gedragen in de ruimte waar de medewerker specifieke werkzaamheden uitvoert.
Schone ruimte CSA	Ruimten binnen de CSA waar controle en inpakken van gereinigde en gedesinfecteerde medische hulpmiddelen, sterilisatie, ontladen en opslag van steriele medische hulpmiddelen plaatsvindt. Afgifte van partikels en aanwezigheid van deeltjes dienen in deze ruimte tot een minimum beperkt te worden ter voorkoming van her-contaminatie van het instrumentarium (pyrogeen reductie, voorkoming van TASS^{21,22,23}). Hierdoor zal aanvangscontaminatie voor sterilisatie laag blijven. Eisen: • Bij vernieuwbouw of totale renovatie dient de richtlijn 11 van de VCCN te worden geraadpleegd.¹³ • Afhankelijk van de relevantie van de schone ruimte/gebied, dient deze in rust te voldoen aan de ISO klasse 7, “at rest”, 0,5 Qm, 5,0 Qm conform NEN-EN-ISO 14644-1.
Schone ruimte SRD/CSD	Ruimten waar de endoscopen uit de endoscopen desinfectoren worden gehaald en ruimten waar de endoscopen worden gedroogd en verpakt voor gebruik ¹⁹ .
SRD	Scopen Reiniging en Desinfectie
SRI	Samenwerkingsverband Richtlijnontwikkeling Infectiepreventie
SVN	Sterilisatie Vereniging Nederland
TASS	Toxic Anterior Segment Syndrome
TBC	Tuberculose (infectieuze longziekte)
VDSMH	Vereniging Deskundige Steriele Medische Hulpmiddelen
VHIG	Vereniging voor Hygiëne & Infectiepreventie in de Gezondheidszorg
WIP	Werkgroep Infectie Preventie

5. Persoonlijke hygiëne medewerkers

Alle CSA/CSD/SRD medewerkers dienen zich te houden aan de eisen m.b.t. haar, gezicht, handen en onderarmen, zoals vermeld in de WIP richtlijnen “Algemene voorzorgsmaatregelen, Persoonlijke hygiëne medewerker”, “Preventie van postoperatieve wondinfecties”^{8,12}. In deze richtlijnen zijn de onderbouwingen beschreven. De Werkgroep Infectie Preventie is per 2017 opgeheven, maar het IGJ gebruikt de richtlijnen voorsnog als toetsingskader. In de toekomst worden de WIP infectiepreventierichtlijnen herzien door het

Samenwerkingsverband Richtlijnontwikkeling Infectiepreventie (SRI). De persoonlijke hygiëne maatregelen worden hieronder kort opgesomd.

5.1 Persoonlijke hygiëne regels

- Houd de vingernagels kortgeknipt en schoon. (< 2 mm).
- Draag geen nagellak/nagelversiering op de vingernagels.
- Draag geen kunstnagels aan de vingernagels.
- Draag geen sierraden/accessoires aan handen en onderarmen zoals ringen, armbanden, polshorloges, piercings en braces (alleen op advies van de Arbodienst en goedgekeurd door de afdeling Infectiepreventie).
- Draag lang haar bijeengebonden of opgestoken, tenslotte moet het haar in z'n geheel onder de hoofdbedekking.
- Draag geen zichtbare piercings (inclusief oorsieraden).
- Zorg voor een verzorgde bij voorkeur een kort geknipte baard/snor die niet in contact kan komen met de omgeving en/of de voorkant van de dienstkleiding. Als de baard/snor bestaat uit stoppels (de haartjes zijn niet te pakken tussen de vingers) kan er worden volstaan met een gewone hoofdbedekking anders dient er een bedekkend baardmasker te worden gedragen.
- Het meenemen van persoonlijke bezittingen in de productieruimten is niet toegestaan (dus ook geen persoonlijke mobiele telefoons).
- Draag geen keycards, halskettingen, oortjes voor mobiele telefoon / MP3 speler of andere accessoires.
- Eten en drinken is niet toegestaan om mee te nemen of te nuttigen in alle ruimten behalve in de koffiekamer of binnen kantoorruimten, welke niet vallen onder de vuile en schone ruimten.
- Het gebruik van make-up, mascara en wimperextensies¹⁷ is niet wenselijk tijdens de werkzaamheden in de schone ruimten van de CSA. (Dit in het kader van incidenten waarbij wimperextensies of mascara resten zijn terug gevonden op het gesteriliseerde instrumenten en het risico op TASS ^{21,22,23} bij oogheelkundige ingrepen).

6. Centrale Sterilisatie Afdeling (CSA)

6.1 Algemene kleding-eisen voor de CSA

Deze regels gelden niet alleen uit hygiënisch oogpunt, maar ook in verband met de discipline en controleerbaarheid binnen het CSA complex¹². Is de SRD/CSD gesitueerd op de CSA, dan dienen de medewerkers te voldoen aan de kleding eisen conform de CSA. Is de SRD decentraal gelokaliseerd, dan kunnen er andere kleding-eisen zijn opgesteld door de organisatie (Zie hoofdstuk 7).

6.1.1 Dienstkleiding schone ruimten

- Draag gesloten dienstkleiding binnen de CSA die voldoet aan de NEN-EN 13795-2:2019.
Als voorbeeld van dienstkleiding is een scrub suit. Indien kantoren en gangen onderdeel uit maken van de schone ruimten, dient in deze ruimten dienstkleiding gedragen te worden. Voor de inpak/schone ruimte is het van belang dat de stof-kiembelasting van de ruimte tot een minimum wordt beperkt. Medewerkers zijn een belangrijke bron van contaminatie van een hulpmiddel. Gebleken is dat gewone katoenen kleding te losmazig is om bacteriën tegen te houden ^{1,12,14}.
- De dienstkleiding (b.v. scrub suit; hes en broek) dient te bestaan uit nauw aansluitende mouwen (sterke voorkeur lange mouwen) en broekspijpen, voorzien van manchetten.
Correct gedragen lange mouwen voorkomt het vrijkomen van 18% meer deeltjes dan het gebruik van korte mouwen. Als lange mouwen geen optie is, kan er ook worden volstaan met een disposable warmhoud jasje welke voldoet aan de NEN-EN 13795.
- Draag dienstkleiding zoals beschreven in de WIP-richtlijnen. ^{8,11,12}
- De dienstkleiding voldoet aan de eisen zoals beschreven in de WIP-richtlijnen. ^{8,11,12}
- Het dragen van een warmhoud jas over de dienstkleiding is toegestaan, mits deze is verstrekt door de werkgever. Deze jas wordt ruimte gebonden gebruikt, is persoonsgebonden en voldoet aan de gestelde eisen⁸.

Bij het gebruik van een reusable warmhoud jas, dient deze dagelijks te worden verschoont. Betreft het een disposable warmhoud jas, wordt deze aan het eind van de dag weggegooid.

- Sterk behaarde onderarmen is een indicatie voor het dragen van een bedekkend overjasje¹³ (type warmhoudjas).
- Draag bij het kortdurend verlaten van CSA gedefinieerde werkruimten (korter dan 30 minuten), binnen de zorginstelling een overjas over de dienstkleding. Deze jas bedekt de dienstkleding tot aan de knie en wordt gesloten gedragen¹².
- Bij vertrek langer dan 30 minuten binnen de zorginstelling, wordt bij terugkomst schone dienstkleding aangetrokken¹².
- Buiten de zorginstelling wordt er geen dienstkleding gedragen.
Het rokersbeleid conform de meeste ziekenhuizen is buiten de zorginstelling roken. Mocht een organisatie hiervan afwijken, dient bij terugkomst van het rookmoment schone dienstkleding te worden aangetrokken.
- Dienstkleding (inclusief overjas) wordt tenminste iedere dag vervangen door schone kleding.
- Draag op of over de dienstkleding geen (kleding)accessoire tenzij deze werk gerelateerd zijn en door de organisatie nodig wordt geacht.

6.1.2 Dienstkleding vuile ruimten

Het dragen van een scrub suit/CAS pak in de reinigingsruimten van de CSA/CSD/SRD, is geen absolute noodzakelijkheid. Wel dient in beide gevallen bij zichtbare verontreinigingen de kleding direct te worden verwijderd. Bij het gebruik van scrub suit/CAS pak in de reinigingsruimte dient er te worden overwogen om gebruik te maken van verschillende kleuren voor reinigings- en schone werkzaamheden. Door onderscheid te maken in kleur is kruising reinigings- en schone lijnen controleerbaar.

6.1.3 Schoeisel

In overeenstemming met de ARBO adviezen en lokaal beleid in de ziekenhuizen, dient er te zijn voorzien in goed schoeisel voor de medewerkers. Het schoeisel dient minimaal te voldoen aan de onderstaande eisen.

- Het schoeisel is aan de bovenkant volledig gesloten met een glad oppervlak en vervaardigd van stevig materiaal¹².
Schoeisel met een bovenkant van stevig materiaal beperkt de mogelijkheid dat een (scherp) voorwerp het schoeisel en de huid doorboort.
- Schoeisel is voorzien van een antislip zool.
- Schoeisel is reinig- en desinfecteerbaar.
- Voor de schone ruimten wordt apart schoeisel gebruikt, welke uitsluitend in deze ruimten wordt gedragen.
Schone ruimten kunnen verontreinigd raken met vuil afkomstig van schoeisel uit de vuile ruimte. Het vloeroppervlak in de schone ruimten moet schoon worden gehouden ook al is het effect hiervan op mogelijke contaminatie van een behandeld medisch hulpmiddel onbekend.
- Hanteer verschillende kleuren schoeisel voor de schone - en overige ruimten.
Door gebruik van verschillende kleuren voor "vuile" en schone werkzaamheden is kruising vieze- en schone lijnen controleerbaar. Het is aan de eigen organisatie om te bepalen hoeveel soorten/kleuren schoeisel er wordt gehanteerd en onder welke omstandigheden. In deze richtlijn hanteren we alleen dat er ander specifiek schoeisel wordt gedragen voor de schone ruimten.
- Reinig en desinfecteer schoeisel minimaal 1x per week, bij voorkeur machinaal.
Discipline om minimaal 1 keer per week handmatig het schoeisel te reinigen en te desinfecteren (kan gecombineerd met een reiniging/desinfectie doekje) kan hierbij een uitkomst bieden.
- Reinig en desinfecteer schoeisel altijd direct na zichtbare verontreiniging.

6.1.4 Haarbedekking

In CSA werkruimten wordt beschermende hoofdbedekking gedragen (uitgezonderd kantoorruimten, CSA gangen die geen onderdeel uitmaken van schone en vuile ruimten).

- Eigen hoofdbedekking is niet toegestaan.
- De hoofdbedekking bedekt alle haren, de oren en indien van toepassing de gehele hoofddoek. *Het haar is een bron van bacteriën. Met het dragen van hoofdbedekking*

wordt voorkomen dat het haar van de medewerker besmet raakt met patiënten materiaal (vuile ruimte) en behandelde medische hulpmiddelen gecontamineerd kunnen raken met micro-organismen via haren of hoofdhuidschilfers⁸.

- Hoofddoeken verstrekt door de zorginstelling zijn toegestaan. (reiniging ervan is strikt via de ziekenhuis reinigingsprocedure).
- Een baardmasker wordt aangeraden bij baardgroei.
Het haar is een bron van bacteriën. Met het dragen van een baardmasker wordt voorkomen dat behandelde medische hulpmiddelen gecontamineerd kunnen raken met micro-organismen via baardharen⁸.

6.2 Vuile ruimte; desinfectieruimte CSA

Vóór het betreden van de vuile ruimte, worden in de sluisruimte de persoonlijke beschermings-middelen (PBM's) aangetrokken. Indien er geen sluisruimte aanwezig is, dan worden de PBM's in de vuile ruimte aangetrokken voor aanvang van de werkzaamheden en zonder dat er werkzaamheden worden verricht.

6.2.1 Betreden vuile ruimte

Vóór aanvang van werkzaamheden in de vuile ruimte, zijn de onderstaande PBM's aangetrokken:

- Chirurgisch mondneusmasker type IIR / FFP2 masker.
In 2011 én 2014 heeft zich binnen twee verschillende Nederlandse CSA's een tuberculose besmetting voorgedaan bij een CSA medewerker gerelateerd aan het reinigen van tuberculose besmette medische hulpmiddelen. De besmettingen zijn mogelijk te wijten geweest aan inadequaat gebruik van beschermingsmiddelen⁴. Volgens de arbeid hygiënische strategie dient als eerste bron inperkende maatregelen te worden genomen, om eventuele aerosolvorming weg te nemen. Systemen zoals lokale afzuiging of de zogenoemde puntafzuiging kunnen hiervoor worden gebruikt mits er is aangetoond dat aerosolen afdoende worden afgevoerd. Als er niet aan deze voorwaarden kan worden voldaan is de werkgroep van mening dat conform "common sense" het dragen van een FFP2 masker (of motor- en lucht aangedreven ademhalingsystemen) in plaats van een chirurgisch type IIR masker in deze situatie sterk wordt aanbevolen, ondanks de beperkte wetenschappelijke literatuur omtrent door aerosol gecontamineerde CSA medewerkers. Let wel op dat het een FFP2 masker betreft die zowel voldoet aan de NEN-EN 149+A1 als aan de NEN-EN 14683+C1, dit in het kader van vocht (on)doorlaatbaarheid.
- Oogbeschermingsmiddel (bij ontbreken van een spatscherm).
- (disposable) Beschermend schort.
- Niet steriele disposable handschoenen. Trek de handschoenen over de manchetten van de mouwen van het beschermende schort.
Er zijn ook in de handel handschoenen die niet alleen de handen, maar ook de onderarmen bescherming bieden. Hiermee kan worden voorkomen dat instrumentarium de mouwen van het beschermend schort kapot maakt. Daarnaast biedt het bescherming tegen instromend water tijdens het voorspoelen en dompelbaden.
- Beschermende hoofdbedekking.
Met het dragen van hoofdbedekking wordt voorkomen dat het haar van de medewerker besmet raakt met patiënten materiaal.

6.2.2 Aandachtspunten tijdens werken in de vuile ruimte

- Dienstkleding direct verschonen bij verontreiniging.
- Oogbescherming vervangen óf direct reinigen en desinfecteren wanneer deze nat of verontreinigd is.
- Vervang handschoenen wanneer deze kapot zijn.

6.2.3 Verlaten vuile ruimte

Het verlaten van de vuile ruimte vindt plaats middels de sluis. Bij afwezigheid van een sluis worden de PBM's na het beëindigen van de werkzaamheden uitgetrokken en weggegooid in de vuile ruimte.

Bij het verlaten van de vuile ruimte worden de persoonlijke beschermingsmiddelen in de hieronder vermelde volgorde uitgetrokken / afgedaan:

Raak bij het verwijderen van een persoonlijk beschermingsmiddel de voor- of buitenzijde niet, of zo min mogelijk, met de handen aan. De voor- of buitenzijde van een persoonlijk beschermingsmiddel kan gecontamineerd zijn met micro-organismen.

Vuile ruimte

- Handschoenen: Pak de handschoen bij de opening en doe deze binnenstebuiten gekeerd af. Gooi de handschoenen weg.
- Verwijder het beschermende schort en gooi deze weg.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe alvorens de vuile ruimte te verlaten.

Er zijn mogelijk ook andere alternatieve wijzen voor het uit doen van de persoonlijke beschermingsmiddelen. Neem eerst contact op met de deskundige infectiepreventie om de verifiëren of hierbij geen risico ontstaat dat de medewerker zichzelf contamineert.

Sluis

- Verwijder de hoofdbedekking en gooi deze weg.
- Verwijder oogbescherming. Gooi deze weg indien single use. Re-usable oogbescherming achterlaten in de sluis.
Reusable oogbescherming dient na gebruik te worden gereinigd en gedesinfecteerd conform voorschrift leverancier / afdeling infectiepreventie met middelen die voor dit doeleinde zijn toegelaten.
- Doe het mondneusmasker af en gooi deze weg.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe.
- Pas schoeisel wissel toe bij voortzetting werkzaamheden in een schone ruimte.
Het is niet noodzakelijk om van schoeisel te wisselen als men vanuit de vuile ruimte elders in de zorginstelling moet zijn, met als uitzondering schone ruimten. Wel dient het schoeisel zichtbaar schoon te zijn.
- Overjas aantrekken (indien scrub suit wordt gedragen).

6.3 Schone ruimte(n); inpak-/ontladingsruimte CSA en steriele opslag CSA

De werkgroep is van mening dat het niet uitmaakt wat er in een ruimte plaats vindt, maar dat de benaming van de ruimte aangeeft hoe daar moet worden gewerkt.

6.3.1 Betreden schone ruimte

Een schone ruimte heeft een sluis of equivalent daarvan, waarin men de onderstaande stappen moet doorlopen.

- De sluis wordt betreden in schone dienstkleiding (bv scrub suit) met daarover een overjas, indien de omkleedruimte niet aansluitend is aan de sluis.
Als de omkleedruimte aansluitend is met de sluis of er wordt in de sluis omgekleed, is een overjas niet noodzakelijk.
- “Vuil” schoeisel wordt in de vuile zone van de sluis geplaatst.
Als de omkleedruimte aansluitend is met de sluis, blijven de “vuile” schoenen in de kleedkamer.
- De overjas kan worden opgehangen in de vuile zone van de sluis.
- Het schoeisel voor de schone ruimte kan worden aangetrokken in de schone zone.
Als er wordt omgekleed buiten de CSA of de kleedkamer is niet aan de toegang van de schone ruimte gekoppeld, kan er ook worden volstaan met slofjes over het schoeisel voor de schone ruimte en kunnen de “vuile” schoenen in de kleedkamer blijven.
- Het haar wordt voorzien van hoofdbedekking (b.v. OK muts).
- Pas handhygiëne¹⁴ toe.

Men kan de sluis verlaten en de werkzaamheden verrichten in de schone ruimte.

6.3.2 Verlaten schone ruimte

Bij het verlaten van de schone ruimte worden de volgende maatregel genomen in de sluisruimte:

- Verwijder hoofdbedekking en gooi deze weg.
- Laat de eventueel gedragen warmhoudjas achter. Deze is ruimte gebonden.
Bij het gebruik van een reusable warmhoud jas, dient deze dagelijks te worden verschoont. Betreft het een disposable warmhoud jas, wordt deze aan het eind van de dag weggegooid. De warmhoudjas kan ook worden gehangen in het schone gedeelte van de kleedkamer.

- Wissel het schoeisel.
- Trek een overjas aan.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe.
- Bij het tijdelijk verlaten van de schone ruimte dient men zich te houden aan 6.1 Dienstkleding schone ruimten, bullet 7 t/m 9.

6.4 Bezoekers CSA

De CSA kan diverse soorten bezoekers ontvangen. Monteurs, vertegenwoordigers, auditors, bezichtigingsgroepen etc.

6.4.1 Algemeen

- Bezoek dient zich te melden bij het CSA complex en CSA gedefinieerde ruimten buiten het CSA complex.
- CSA brengt bezoek op de hoogte van de geldende regels m.b.t. hygiëne en kledingvoorschriften.
- Bezoekers houden zich te allen tijde aan de persoonlijke hygiëne voorschriften, kleding voorschrift, beschermende middelen en gedragsregels zoals beschreven in de hoofdstukken 5 en 6 van deze veldnorm.

6.4.2 CSA gedefinieerde ruimten

- Bezoekers die voor maximaal 30 minuten binnen CSA gedefinieerde ruimten aanwezig zijn, kunnen volstaan met een hiervoor geschikte disposable overall (i.p.v. dienstkleding b.v. een scrub suit).
- Bezoekers die langer dan 30 minuten binnen CSA gedefinieerde ruimten aanwezig zijn, dienen te worden voorzien van dienstkleding conform hoofdstuk 6.
- Bezoek aan de vuile ruimte kan volstaan worden met het aantrekken van een beschermend schort, een gesloten overjas of overall ter bescherming van contaminatie van de eigen kleding. Wel dienen de PBM's te worden gehanteerd conform hoofdstuk 6.

7. Decentrale (centrale) endoscopen reiniging en desinfectie (SRD/CSD)

7.1 Algemene kledingseisen voor de decentrale SRD/CSD

Is de SRD/CSD decentraal gelokaliseerd, dan kunnen er andere kledingseisen zijn opgesteld door de organisatie.

Wanneer de endoscopen reiniging decentraal is gesitueerd en dus geen onderdeel uitmaakt van de CSA werkruimten, kunnen er andere kledingseisen gelden. Er zal dan dienstkleding gedragen worden welke vastgesteld is voor het werken in de vuile en schone ruimten van de endoscopen reiniging en desinfectie, conform ziekenhuis beleid.

7.1.1 Dienstkleding schone ruimten

- De kleding voldoet aan de door de organisatie gestelde eisen.
- Op de dienstkleding moeten verontreinigingen duidelijk zichtbaar zijn.
- De dienstkleding bedekt het lichaam minimaal van schouder tot kniehoogte.
- De dienstkleding wordt gesloten gedragen (geen openhangende dienstkleding).
- De dienstkleding laat de onderarmen onbedekt o.a. voor de uitvoering van goede hand/onderarm hygiëne.
- Draag op of over de dienstkleding geen (kleding)accessoire tenzij deze werk gerelateerd zijn en door de organisatie nodig wordt geacht.
Werk gerelateerde accessoire zijn toegestaan mits deze tijdens de werkzaamheden niet in contact komen met de omgeving en de accessoire te reinigen en desinfecteren is.
- Buiten de zorginstelling wordt er geen dienstkleding gedragen.
Het rokersbeleid conform de meeste ziekenhuizen is buiten de zorginstelling roken. Mocht een organisatie hiervan afwijken, dient bij terugkomst van het rookmoment schone dienstkleding aangetrokken.
- Dienstkleding wordt iedere dag vervangen door schone kleding of bij zichtbare verontreiniging.

7.1.2 Dienstkleding vuile ruimten

De standaard dienstkleding verstrekt door de organisatie is voldoende. Deze kunnen overeenkomen met de dienstkleding welke wordt gedragen in de schone ruimte.

Naast de dienstkleding voor de vuile ruimten dient men zich altijd nog te houden aan de PBM die in hoofdstuk 8 worden aangegeven. Overweeg daarom of de dienstkleding comfortabel genoeg is om met de PBM aan te kunnen werken.

7.1.3 Schoeisel

In overeenstemming met de ARBO adviezen en lokaal beleid in de ziekenhuizen, dient er te zijn voorzien in goed schoeisel voor de medewerkers. Het schoeisel dient minimaal te voldoen aan de onderstaande eisen.

- Draag schoeisel met een volledig gesloten, gladde bovenkant en vervaardigd van stevig materiaal¹².
Schoeisel met een bovenkant van stevig materiaal beperkt de mogelijkheid dat een (scherp) voorwerp het schoeisel en de huid doorboort. Daarnaast is schoeisel met een gladde bovenkant gemakkelijker en beter te reinigen/desinfecteren.
- Schoeisel is voorzien van een antislip zool.
- Schoeisel is reinig- en desinfecteerbaar.
- Reinig en desinfecteer schoeisel minimaal 1x per week, bij voorkeur machinaal.
Discipline om minimaal 1 keer per week handmatig het schoeisel te reinigen en te desinfecteren (kan gecombineerd met een reiniging/desinfectie doekje) kan hierbij een uitkomst bieden.
- Reinig en desinfecteer schoeisel altijd direct na zichtbare verontreiniging.
- Geen apart schoeisel voor schone en vuile ruimten.

7.1.4 Haarbedekking

Op de decentrale SRD/CSD wordt er hoofdbedekking gedragen in de reinigingsruimte en in de schone ruimten.

De reden waarom er in de reinigingsruimte hoofdbedekking dient te worden gedragen is voor bescherming van het haar en hoofdhuid tegen contaminatie door spatten tijdens de werkzaamheden. De reden waarom er in de schone ruimte hoofdbedekking dient te worden gedragen is het voorkomen van contaminatie van de endoscopen door uitvallende haren of hoofdschilfers. Zie hoofdstuk 9 reinigingsruimte CSD/SRD.

7.2 Vuile ruimte; spoelruimte decentrale SRD/CSD

Vóór het betreden van de vuile ruimte, worden in de sluisruimte de persoonlijke beschermings-middelen aangetrokken. Indien er geen sluisruimte aanwezig is, wat in de meeste gevallen bij decentrale SRD/CSD het geval is, dan worden de PBM's in de vuile ruimte aangetrokken voor aanvang van de werkzaamheden en zonder dat er werkzaamheden worden verricht.

7.2.1 Betreden vuile ruimte

Vóór aanvang van werkzaamheden in de vuile ruimte, zijn de onderstaande PBM's aangetrokken:

- Chirurgisch mondneusmasker type IIR / FFP2 masker.
- Oogbeschermingsmiddel.
- (disposable) Beschermend schort.
- Niet steriele disposable handschoenen. Trek de handschoenen over de manchetten van de mouwen van het beschermende schort.
Er zijn ook in de handel handschoenen die niet alleen de handen, maar ook de onderarmen bescherming bieden. Hiermee kan worden voorkomen dat instrumentarium de mouwen van het beschermend schort kapot maakt. Daarnaast biedt het bescherming tegen instromend water tijdens het voorreinigen van de endoscopen.
- Beschermende hoofdbedekking.
Met het dragen van hoofdbedekking wordt voorkomen dat het haar van de medewerker besmet raakt met patiënten materiaal.

7.2.2 Aandachtspunten tijdens werken in de vuile ruimte

- Dienstkleding direct verschoneren bij verontreiniging.

- Oogbescherming vervangen óf direct reinigen en desinfecteren wanneer deze nat of verontreinigd is.
- Vervang handschoenen wanneer deze kapot zijn.

7.2.3 Verlaten vuile ruimte

Het verlaten van de vuile ruimte vindt plaats middels de sluis. Bij afwezigheid van een sluis worden de PBM na het beëindigen van de werkzaamheden uitgetrokken en weggegooid in de vuile ruimte.

Bij het verlaten van de vuile ruimte worden de persoonlijke beschermingsmiddelen in de hieronder vermelde volgorde uitgetrokken / afgedaan:

Raak bij het verwijderen van een persoonlijk beschermingsmiddel de voor- of buitenzijde niet, of zo min mogelijk, met de handen aan. De voor- of buitenzijde van een persoonlijk beschermingsmiddel kan gecontamineerd zijn met micro-organismen.

Vuile ruimte

- Handschoenen: Pak de handschoen bij de opening en doe deze binnenstebuiten gekeerd af. Gooi de handschoenen weg.
- Verwijder het beschermende schort en gooi deze weg.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe alvorens de vuile ruimte te verlaten.

Er zijn mogelijk ook andere alternatieve wijzen voor het uit doen van de persoonlijke beschermingsmiddelen. Neem eerst contact op met de deskundige infectiepreventie om de verifiëren of hierbij geen risico's ontstaat dat de medewerker zichzelf contamineert.

Sluis

- Verwijder de hoofdbedekking en gooi deze weg.
- Verwijder oogbescherming. Gooi deze weg indien single use. Re-usable oogbescherming achterlaten in de sluis.
Reusable oogbescherming dient na gebruik te worden gereinigd en gedesinfecteerd conform voorschrift leverancier / afdeling infectiepreventie met middelen die voor dit doeleinde zijn toegelaten.
- Doe het mondneusmasker af en gooi deze weg.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe.
- Overjas aantrekken (indien scrub suit wordt gedragen).

7.3 Schone ruimte; decentrale SRD/CSD

De werkgroep is van mening dat het niet uitmaakt wat er in een ruimte plaats vindt, maar dat de benaming van de ruimte aangeeft hoe daar moet worden gewerkt ²⁰.

7.3.1 Betreden schone ruimte

In de schone ruimte van de decentrale SRD/CSD dient zodanig te worden gewerkt dat de opgeslagen endoscopen niet gecontamineerd worden. Om de ruimte te mogen betreden dienen de maatregelen te worden gehanteerd ²⁰.

- De schone ruimte wordt betreden in schone dienstkleiding.
Waaraan de kleding moet voldoen zie paragraaf 7.1 van het hoofdstuk "Algemene kledingseisen voor de decentrale SRD/CSD".
- Het schoeisel gedragen in de schone ruimte dient zichtbaar schoon te zijn.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe bij binnenkomst.
- Hanteer de sloop met gedesinfecteerde handen of met schone disposable handschoenen.

7.3.2 Verlaten schone ruimte

Bij het verlaten van de schone ruimte worden de volgende maatregel genomen in de sluisruimte:

- Verwijder de disposable handschoen als deze worden gedragen.
- Pas handhygiëne¹⁴ toe.
- Overjas dragen (indien scrub suit wordt gedragen).

7.4 Bezoekers; Decentrale SRD/CSD

De decentrale SRD/CSD kan diverse soorten bezoekers ontvangen. Monteurs, vertegenwoordigers, auditors, bezichtigingsgroepen ect.

7.4.1 Algemeen

- Bezoek dient zich te melden buiten de SRD/CSD gedefinieerde ruimten.
- De SRD/CSD brengt bezoek op de hoogte van de geldende regels m.b.t. hygiëne en kledingvoorschriften.
- Afhankelijk van de reden van bezoek, houden de bezoekers zich ten allen tijde aan de persoonlijke hygiëne voorschriften, kleding voorschrift, beschermende middelen en gedragsregels zoals beschreven in de hoofdstukken 5 en 7 van deze veldnorm.

7.4.2 SRD/CSD gedefinieerde ruimten

- Bezoekers zonder instellingsdienstkleding dragen bij het betreden van de schone ruimte, een schone overjas of overall. Verder worden dezelfde maatregelen gehanteerd zoals beschreven in hoofdstuk 7.3 "Schone ruimte; decentrale SRD/CSD".
- Bezoekers met en zonder instellingsdienstkleding dragen bij het betreden van de vuile ruimte een beschermend schort, een gesloten overjas of overall ter bescherming van contaminatie van de eigen kleding. Wel dienen de PBM's te worden gehanteerd conform hoofdstuk 7.

8. Literatuur

1	Luchtbehandeling CSA, drs. Ing. Jos Lans, Bussman Medical & Research en ing. Paul Joosten MBA, Kuijpers, manager controlled environments, Parametric Release 18de jaargang, nr. 51, maart 2015, blz 11-14.
2	Centrale sterilisatieafdeling Bouwmaatstaven voor nieuwbouw, college bouw ziekenhuisvoorzieningen, 18 november 2002
3	Veilig werken heb je zelf om 't lijf? Anja Broekhuizen, kwaliteitsmedewerker CSA UMC Utrecht, Parametric Release 15de jaargang, nr.43, september 2012, 26-27.
4	(On)mogelijke transmissie op een sterilisatieafdeling, I. Oldenboom, Tegen de Tuberculose, jaargang 107, nr.3, 2011, blz. 10-11.
5	Arbeidsomstandighedenwet. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2021 juli 01. Beschikbaar op: URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0010346/2021-07-01
6	Arbeidsomstandighedenbesluit. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. 2021 January 01. Beschikbaar op: URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0008498/2021-01-01
7	Richtlijn 2000/54/EG, betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan biologische agentia op het werk.
8	WIP richtlijn: Algemene voorzorgsmaatregelen, Persoonlijke hygiëne medewerker, december 2014
9	WIP richtlijn Persoonlijke beschermingsmiddelen, september 2015
10	B9100:2015, Basisinformatie reiniging en desinfectie van medische hulpmiddelen.
11	WIP richtlijn Linnengoed, maart 2014
12	WIP richtlijn: Preventie van post-operatieve wondinfecties, mei 2006
13	VCCN richtlijn 11 Centrale Sterilisatie afdeling-richtlijn voor ontwerp, bouw en opstart. augustus 2019.
14	WIP richtlijn: Handhygiëne, oktober 2007
15	Rutala WA, Weber DJ. A Review of Single-Use and Reusable Gowns and Drapes in Health Care. Inf
16	WIP richtlijn: Druppel isolatie, november 2006
17	GMP richtlijnen annex 1
18	ISO 14644 Cleanroom Environments for Medical Devices
19	Kwaliteitshandboek reiniging en desinfectie flexibele endoscopen (SFERD V5)
20	WIP Thermolabiele, flexibele endoscopen (2015)-wijziging januari 2016
21	Toxic Anterior Segment Syndrome: A Review, Survey of Ophthalmology (2019), Hernandez-Bogantes E, Navas A, Naranjo A, Amescua G, Graue-Hernandez EO, Flynn HW Jr., Ahmed I, doi: https://doi.org/10.1016/j.survophthal.2019.01.009 .
22	Toxic anterior segment syndrome: Update on the most common causes Zachary Bodnar, MD, Sue Clouser, RN, Nick Mamalis, MD, J Cataract Refract Surg 2012; 38:1902-1910 Q 2012 ASCRS and ESCRS.
23	Toxic anterior segment syndrome: Role of enzymatic detergents used in the cleaning of intraocular surgical instruments. J Cataract Refract Surg - VOL 42, September 2016